

ATATÜRK VE ATATÜRKÇÜLÜK ÜZERİNE BİR İNCELEME

CİHAT AKÇAKAYALIOĞLU

Zamanımızda Atatürk'le ilgili bilinmeyen ve söylenmedik söz, düşünce veya görüş kalmamış gibidir. Elbette ben de, bilinen şeylerden söz edeceğim. Eğer bu ifadelerim, Atatürk'ü biraz daha yeniden anımsamak, gönlümüzdeki duyguları ve zihnimizdeki bilgileri biraz daha depreştirmek, harekete geçirmek için yeterli olursa, kendimizi mutlu sayarız.

Atatürk, çok sevdiği milletinin kendisini her zaman hatırlamasını dilerdi. Seven, inanan insan hatırlanmak ister. O, ulusuna inanmayan: "Ben görevimi yaptım, millet de yapacağını yaptı, ben öldükten sonra kim ne derse desin" diyen bir insan olsaydı, elbetteki hatırlanmak dileğinde bulunmazdı. Bir demecinde şunları söylemişti: "Hayatımda anıtlar diktirdiğimi, şahsım etrafında yapılan büyük propagandalara müsamaha ettiğimi görenler, beni bencil sanacaklardır. Ben, kendi şahsımda ülkülerimi unutulmaz kılmak için unutulmak istemiyorum".

Doğadaki pek çok güzellikleri, enginlikleri ve zenginlikleri, uzaktan veya yakından seyretmeye, incelemeye nasıl doyamıyorsak, inanıyorum ki, Atatürk konusunda da aynı duygu ve hareketler içinde bulunmaktayız. Bilindiği üzere, uzun yıllardan beri Atatürkçülük, gerek kavram olarak, gerekse kapsam bakımından tartışılmaktadır. Kimine göre ideoloji ve doktrin, kimine göre bir dünya görüşüdür Atatürkçülük. Doktrin ve ideoloji olmadığını ileri sürenler az değildir. Doktrin ve ideoloji olduğunu kanıtlamaya çalışanlar da vardır. Çeşitli görüş ve düşüncelerin ortaya konması, Atatürkçülüğün yeterli şekilde incelenmemesinden ileri geldiği kanısındayım. Durum böyle olunca, konumuzu Atatürkçülük Üzerine Bir İnceleme şeklinde seçmemizi ve adlandırmamızı, umarım ki doğru bulacaksınız.

Atatürkçülük, her şeyden önce çağdaş bir öğretimdir (ideoloji). Ayrıca, Türk milletinin anlayış ve değerlendirmesine göre, birkaç yönlü ve geniş kapsamlıdır. Bir bakıma bu yönleri şöyle belirtebiliriz:

1. Öğreti (ideoloji) yönü; 2. Eylem veya uygulama yönü; 3. Duygusal ve edebî yönü.

Bu yönler öğreti olgusu içinde ayrılmaz birer ögedirler. Bunlar üzerinde durmadan önce öğreti, ilke, doktrin, inkılâp, Atatürk hareketi, Türk inkılâbı ve Kemalizm kavramları üzerideki düşüncelerimi sunacağım.

Öğreti (ideoloji)

Bu kavram veya terim, çok sömürülen ve çeşitli anlamlara çekilen bir sözcüktür. Hem doktrin, hem ideoloji ve hem de siyasî meslek demek olan bu kavram, sözlük olarak: “Bilimde bir dizge oluşturan ilkelerin ya da inanların (doğma) tümü” demektir. Yine sözlüklerde ideoloji için şu tanımlamayı görüyoruz: “Toplumun, şöyle ya da böyle olması gerektiğine inananların düşünce ve kanaatlarından ortaya çıkan öğreti”. Şu halde, kavram olarak öğreti ve ideoloji kelimeleri eş anlamdadır. Şimdi şöyle bir tanımlama yapabiliriz: “Öğreti, bireyin, herhangi bir zümrenin yahut toplumun; bir milletin veya bütün insanlığın daha çok kalkınması ve mutlu olması amacıyla ileri sürdüğü görüşler, düşünceler, ilkeler ve inançlar gibi düşünsel önermelerinin tümünün olgunlaşmış hâlidir.”

Ülkemizde bu kavram yozlaştırılmış, suçlanmış, sadece aşırı solun çeşitli dallarına ait terimlerin ifadesi olarak anlatılmaya çalışılmıştır.

İlke (prensip)

Tasarlanmış bir kural, bir öneri, bir düzen, bir eylemsel inanç demektir. Atatürk ilkeleri dediğimizde, aynı zamanda, Atatürk öğretisinin ana kuralları, düzenin temel taşları anlatılmak istenmektedir.

Doktrin

Örneğin bir mezhep, bir felsefi veya siyasî okulun (ekol) temel fikirleri, bağlantıları doktrin olmaktadır. Çeşitli kelimelerle ifade etmek istersek doğma, nas da diyebiliriz.

Bu kavramı Atatürkçü açıdan değerlendirmek gerekir. Ayrıca belirteyim ki Atatürk ilkelerinin bir kısmı doktrin niteliğindedir. Yalnız bunlar nas, doğma katılığında değildir. Bu kavram üzerinde de bazı ideolojiler ve mensupları bağnazca davranarak, kendi öğretilerinden başkasına doktrin kavramını lâıyk görmemektedirler. Her mesleğin, her uygulama plânının, örneğin askerî taktikte taarruzun, idaresiyle ilgili doktrinler vardır. Bunlar kaskatı terim veya kavramlar değildir. Gereklikçe yerlerini başka fikirlere, başka kavramlara yeni doktrinler olarak bırakırlar. Özetle demek istiyorum ki aşırı akımların dışında, esnek, yâni katılışmamış doktrinler, öğretiler, meslekler mevcuttur ve mevcut olmalıdır.

İnkılâp

Pek kısa bir zaman içinde oluşan temelli ve önemli değişikliği ifade eder. Başka bir zaman içinde oluşan temelli ve önemli değişikliği ifade eder. Başka bir anlatımla, toplumsal yapıda meydana gelen hızlı dönüşüm, demektir. Şimdi, Atatürk'ün tanımlamasını gözden geçirelim: "Türk milletini son yüzyıllarda geri bırakmış olan kurumları yıkarak yerlerine, milletin en yüksek uygarlık gereklerine uygun olarak ilerlemesini sağlayacak yeni kurumları koymuş olmalıdır."¹

Bu tanımlamadan anlaşılacağı üzere, Atatürk inkılâbı ulusaldır, özgündür (orijinal). Aşırı sol ideolojilerde olduğu gibi, uluslar arası bir hareket olma niyet ve hevesini taşımamaktadır. Bu tanımlamadaki: "son yüzyıllarda geri bırakmış olan" şeklindeki ifade, tarihimizde ve belli bir süreç içinde mevcut olan uygarlığımızı ve uygarlığa hizmetimizi inkâr etmemek anlamını taşımaktadır.

Atatürk Hareketi

Mustafa Kemal'in maddî yaşama gözlerini yumuncaya kadarki tüm çabalarının, girişimlerinin ve başarılarının adı Atatürk hareketidir. Türkiye Türkleri, bu hareketle uluslaşma, çağdaşlaşma ve uygarlık düzeyine ulaşma yoluna girmiş, büyük başarılar elde etmiştir.

Türk İnkılâbı

Bu kavramı genelde değil, Atatürk'ün ifadesi bakımından anlatacağım. Bugün haklı ve gerçeğe uygun olarak Atatürk inkılâbı dediğimiz büyük olaya, Mustafa Kemal, Türk inkılâbı adını vermişti. Amacı, her halde ulusallığını vurgulamak, daha çok benimsenmesini sağlamak olmalıdır. Maddî hayata gözlerini yummasından sonra, fikirleri ve eserleri üzerindeki düşünsel gelişim sonunda, Türk inkılâbı kavramını genelleştirmeye çalışmak asla doğru değildir. Atatürk, her şeyi millete mal eden bir önder olarak, Atatürk inkılâbı diyemezdi elbette. Fakat, gerçek ve tarih açısından, Atatürk inkılâbı kavramı gereklidir. Bu konular üzerinde iyi niyetle ve bilimsel açıdan duranların çokluğuna karşın; art niyetle, Atatürk'ün adına, eserlerine saldıranların çabaları da gözden kaçmamaktadır.

Kemalizm

Yabancı devlet adamları, yazarlar, düşünürler, özellikle Kurtuluş Savaşı sırasında, Atatürk hareketine Kemalizm; yandaşlarına Kemalist

¹ Afet İnan, Kemal Atatürk'ten Yazdıklarım, 1971, s. 35.

adını vermişlerdi. Yukarıda değindiğim gibi, Türkiye’de Atatürkçülük kavramı yerleşmiştir.

İncelememizin başında Atatürkçülüğün öğretisi, eylem veya uygulama, duygusal ve edebî yönlerinden söz etmişim. Çok iyi biliriz ki bugüne kadar, Atatürkçülüğü, dağınık bilgiler halinde dile getirdik ve daha çok duygusal edebî yöne bağlı kaldık. Atatürk sevgisini, onun kısa biyografisini işledik. İnkılâp hareketlerinde de gerçeğe uygun görüş ve düşünceler sunmaktan genellikle uzak kaldık.

Duygusal ve edebî yönün değeri büyüktür, bu yolda emek verenleri, Atatürk sevgisiyle dolu olanları saygı ve şükranla anarız; o çalışmaların diğer yönlere de ışık tuttuğu inkâr edilemez. Ne var ki Atatürkçülük, üç yönü birlikte işlenerek, tam bir öğreti (İdeoloji) hâlinde ortaya konulmalıydı; yapılamadı. Halbuki, bunun için Atatürk’ün bir dileği de vardı. 1 Kasım 1937’de TBMM Meclisi’nde yaptığı konuşmasında belirttiği bu dileğini Atatürk’ün, Söylev ve Demeçleri adlı kitaptan izleyelim: “Büyük davamız, en uygar ve rahata kavuşmuş bir millet olarak, varlığımızı yükseltmektir. Bu, yalnız kurumlarında değil düşüncelerinde de, temelli bir inkılâp yapmış olan büyük Türk milletinin dinamik idealidir. Bu ideali en kısa bir zamanda başarmak için, fikir ve hareketi birlikte yürütmek zorundayız. Bu girişimde başarı, ancak, türeli bir plânla ve en rasyonel tarzda çalışmakla mümkün olabilir. Ülke davalarının ideolojisini anlayacak, anlatacak, kuşaktan kuşağa aktaracak fert ve kurumları yaratmak; işte bu önemli ilkeleri en kısa zamanda sağlamak, Kültür (Millî Eğitim) Bakanlığı’nın üzerine aldığı büyük ve ağır zorunluluklardır. İşaret ettiğim ilkeleri, Türk gençliğinin dimağında ve Türk milletinin bilincinde daima canlı bir halde tutmak, üniversitelerimize ve yüksek okullarımıza düşen başlıca görevdir.”²

Mustafa Kemal’in söylediği, ülke davalarının ideolojisi, kendisinin ömür boyu dile getirdiği konular ve düşüncelerden başkası değildir. Onlar, Atatürkçülüğün öğretisi yönünü oluştururlar. Ne yazık ki, bu dilek yerine getirilmemiştir. Geçmişte Türkiye’nin içine düştüğü korkunç durumda, bu görevin yerine getirilememesinin payı büyüktür. Bunalımın bir felâkete dönüşmesini, Atatürk ordusu önlemiştir. Türk ordusu, Atatürk düzenine, o arada demokrasiye dönüşü sağlamaya çalışırken, başta bilim adamları olmak üzere, aydınlarımızın, ilgili kurumların, Önder’imizin dileğini gerçekleştirmelerinin görevleri olduğunu söylemek isteriz. Meclis’teki söylevinden yukarıda sunduğum ifadeleri, tekrar anımsamak gerekecektir.

² Atatürk’ün Söylev ve Demeçleri, Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü, c: 1, 1961, s. 401.

Atatürkçülüğün gönüllerimizi dolduragelmiş duygusal ve edebî yönü çok işlendiğinden bu konuda, İbrahim Alâettin Gövsa'nın Tavaf adlı şiirinden iki dize ile yetineceğim:

Milyonla halkı cezb ile mihrak olan zekâ
İfradı, hadsi, vecdi, tezadıyla bir dehâ!

Atatürkçülüğün Öğreti Yönü

Silâhli Kuvvetler Dergisi'nin Aralık 1972 tarih ve 244. sayısında, Atatürkçülük konusunda şu değerlendirme ve düşünceleri görüyoruz: "Türk Dil Kurumu sözlüğünde Atatürkçülük şöyle tanımlanmaktadır (Atatürk'ün açtığı inkılâp ve kalkınma yolu; bu yolda yürümenin gerektiğine inanış). Bu anlatım, sadece sözlük kapsamı içinde iyi bir belirlemedir. Demek ki, önce o yolu bilmek, sonra da inanmak gerekiyor. Hattâ Atatürkçülük, yalnız bir kuram olmadığı ve inkılâp eylemini kapsayıp, yapılan inkılâbı koruma çaba ve bilincini de içerdiğine göre, sadece inanış olmanın üstünde bir uygulama ve bir çabadır da."

Bize göre Atatürkçülüğe giden yol iki aşamadan geçer; İlk aşama Atatürk'ü ve konuyu sevmek, benimsemektir. Bu noktadan hareket ederek, önce O'nu aşağıda belirtilen yönlerden incelemek gerekir:

- a. İnsanlığı (İnsan olarak yaratılışındaki özellikler, ruh ve beden yapısı).
- b. Üstün insanlığı (O, kendisini insan üstü bir kimse olarak tanıtmaya çalışanlara çok kızardı. Mustafa Kemal insan üstü bir yaratık değil, en üstün insanlardan biriydi).
- c. Kişisel, insancıl görüş, düşünce ve ülküleri ile bu yoldaki çabaları; yaptıkları ve yapmak istedikleri.
- d. Maddî ve manevî bütün varlığıyla ülkesine bağlı ve üstün derecede yararlı olan Atatürk'ten alınan, alınacak dersler, örnekler.

O'nun pek üstün niteliklerinden birkaçı şunlardır:

- a. Ülkeye hizmet yolunda çok dayanıklı, feragatli, azimli ve kararlı idi.
- b. Onun için en kötü nitelik kötümserlik, karamsarlık ve umutsuzluktu. Kendisi, her olay ve bunalımı cesaret, umut ve iyimserlikle karşıladı. Ancak, gerçeklerin kötü, çirkin zararlı yönlerini, hatta hiyanetleri çok iyi görür; kötümserlik, karamsarlık ve umutsuzluğa kapılmadan tedbirlerini alır, geleceğe umutla bakardı. Olumlu sonuca ulaşmak için durmadan çalışır, o yolda çaba gösterenleri desteklerdi.
- c. Yurdu, ulusu ve görevleri için her zaman heyecanlı ve ilgiliydi.

d. Ülke sorunlarına bütün varlığıyla kendini verir, türlü sorunları görür, bunları ortaya çıkarırdı. Özellikle akla, bilime deneye dayanan çareler sayesinde sorunları çözümlerdi.

e. Önce vatan, diyerek kişisel çıkarları ve dar görüşleri bir yana itip, millî menfaatleri her şeyin üstünde tutardı.

f. Daima hakkı, gerçeği gözetir ve durmadan savunurdu.

g. Millet sevgisiyle birlikte, insanlık sevgisi en belirgin özelliği idi. Bütün insanlığın ve milletlerin mutlu olması yoluyla, kendi ulusunun da mutlu olacağına inanırdı. Aynı zamanda, milletini kalkındırmanın insanlık için yararlı olacağı görüşündeydi.

h. Hayalci değil, gerçekçi ve ülkücüydü. Her işi, yerine göre, hesaba, akla, bilime ve tekniğe dayanırdı.

Kısacası, Mustafa Kemal'in özellikleri pek çoktur. Ancak, bunları gerçekçi ve bilimsel olarak incelemek, büyük çapta yapıtlarla mümkündür. Böyle de olsa, çalışmak ve onu bütün yönleriyle öğrenmek, tanımak Atatürkçülerin baş ödevidir.

İkinci aşama; görüş düşünce, ülkü ve çabalarını benimseyip birey ve toplum olarak onların uygulanmasına, gerçekleşmesine çalışmak. O halde Atatürkçülük:

1. Büyük Önder'i bütün yönleri ve eserleriyle iyi tanımak, sevmek, benimsemek, tanıtmaya ve sevdirmeye çalışmak;

2. Çabalarını, fedakârlıklarını, feragatlerini ve üstün direnme gücünü iyi öğrenerek yurt-ulus hizmetinde örnek tutmak;

3. Milletine olan sevgi, inan ve güven duygularını bir gerçeğin ifadesi hâlinde kavrayıp benimseyerek aynı duygu ve heyecanı yaşamak, yaşatmak;

4. Onun ideolojisini, ülkü ve eserlerini gerçekleştirmeye, yüceltmeye, bu arada Türk milletini çağdaş uygarlık düzeyine ulaştırmaya bütün gücümüzle çalışmak;

5. Ülkücülük ile gerçekçiliği bağdaştırmak;

6. O'nun: "Türk, övün-çalış-güven" öğüdünü gerçek anlam, kapsam ve amacıyla kavrayıp, uygulamaktır.

İdeolojinin tanımlamasını yaparken amaç, mutluluk ve kalkınmadır, demiştim. Atatürk, Kurtuluş Savaşı'nın önderi ve başkomutanıdır. İhtilâl yapmış, yeni bir düzen, yeni bir devlet kurmuştur. Birbirini tamamlar nitelikte, bütünüyle değerlendirilmesi gereken reformlar yapmıştır. Bütün bu hareketlerin ideolojisi, fikriyatı bulunmaması olanaksızdır. Onun öğretisi

milliyetçilik ve medeniyetçilikti. Kurtuluş Savaşı'ndan sonraki inkılâp ve kalkınma hareketlerini, sunduğu fikirleriyle birlikte yürüttü, uyguladı. O, fikirlerini, ilkelerini ve yöntemini başarılı örneklerle ortaya koydu. Bu nedenle de söylüyoruz ki Atatürkçülük, eski terimiyle Kemalizm bir ideolojidir. Atatürkçü bir öğretimdir. Çağ dışı ideoloji ve doktrinler karşısında çağdaş bir ideolojidir. Mustafa Kemal, bu kavram ve anlamlarda da bir inkılâp yapmıştır.

Şimdi, Genelkurmay Harp Tarihi Başkanlığı'nın 1975 tarihli Konferans Broşürü adlı eserindeki Atatürkçülüğün Öğreti Yönü başlıklı yazıyı gözden geçirelim: "O, katı ideoloji yobazlığından sıyrılmış, gerçekçi fikirler ve yöntemlerle, ideolojinin hedefi olan mutlu kılma, kalkındırma yolunu göstermiş, olanaklar ve zaman ölçüsünde başarıya ulaştırdığı eserini Türk ulusuna, Türk gençliğine emanet etmiştir. Örneğin; komünist ideolojinin felsefi temeli, tarihî maddecilik, diyalektik maddecilik olduğu halde, Atatürkçülüğün felsefi temeli pozitivistdir".

Elbette ki, öğretinin fikir temelinde bir felsefi öz bulunmak gerekir. Bu fikrimizi pekiştirmek için, Profesör İsmet Giritli'nin ocak 1970'de yayımladığı bir yazısındaki şu ifadeleri inceleyelim: "Atatürk'ün fikir sisteminin temelinde pozitivist bir esprinin varlığı ileri sürülürken, bununla, Atatürk'te bilim kavramının temel kavram olması niteliği kastedilmektedir. Esasen Atatürk, batı uygarlığını da, bu medeniyetin ilme dayandığına inandığı için benimsemiştir. Batı uygarlığının bilime dayanması, ilmin ise evrensel oluşu, Atatürk'ün görüşüne göre, Türk İnkılâbını dar bir taklitçilikten kurtarabilir. Türk inkılâbının temelinde sistemleştirilmiş olan pozitivist espri, her türlü teolojik, metafizik ve dogmatik dünya görüşüne karşı bir bilim anlayışı olarak benimsenen Kemalizm'i, ideolojik bağımsızlığa kavuşturur".

Profesör Giritli diğer bir yazısında şunları da söylemektedir: "Türkiye'yi sağcı veya solcu bir odağa oturtmak isteyenler, Kemalizm'in bir ideoloji değil, tarihsel bir olay olduğunu söylerler. Oysa, Kemalizm'in ne kapitalist, ne de sosyalist ideoloji olmadığı ne kadar doğru ise, kendi başına ayrı bir ideoloji meydana getirdiği ve fakat bu ideolojinin tüm liberalist ve Marksçı sosyalist ideolojiler gibi, dogmatik ve totaliter olmadığı da bir gerçektir. Kemalizm'in her türlü dogmatik doktrine karşı oluşu, onun ideolojik bağımsızlığını teşkil eder. Aşırı sağ ve aşırı sol yabancılık kokarken, Kemalizm, Anadolu Türklerinin kendi öz malıdır. Gerçekten Kemalizm doktrini, Anadolu'nun dehâsıyla, Türklüğün büyüklüğünden fıskırır. Bu doktrin kurucusu, Mustafa Kemal Atatürk'ün ta kendisidir".

Önder, Türkiye’de ayrıcalıksız ve birbiriyle kaynaşmış bir halk topluluğunu düşünmüş ve hedef edinmiştir. Ona göre, halk kavramı, millet kavramıyla eşittir. Millet yaşamına şu veya bu zümrenin egemen olması, ya da herhangi bir topluluğun çıkarlarının öncelik kazanması gibi bir düşünce kabul edilemez. Sınıf mücadelesi veya egemenliği, Atatürkçü düşüncede yer alamaz. Bununla birlikte, herkesi zengin etmek, gerçekçi bir düşünce değildir. Her Türk’ü insanca yaşama düzeyine ulaştırmak; aynı zamanda haysiyetli kılmak, fırsat eşitliği sağlayarak devleti ve milleti güçlendirip, halkı daha rahat kılacak çabalara yol açmak ve onları desteklemek; ayrıcalık gözetmeden birey, toplum, halk, millet, devlet dayanışmasını ve iş birliğini bir bütün olarak verimli kılmak, Mustafa Kemal’in fikir ve yönteminin esasıdır.

Sırası gelmişken belirtelim ki sosyalizmin amaç ve hedefleri arasında devletsiz toplum yaratmak vardır. Atatürkçülükte ise, yukarıda belirttiğimiz gibi birey, toplum, halk, millet, devlet beşlisi birbirinden ayrılmaz unsurlardır.

Atatürk, ulusal ülküleri gerçekleştirmek için inkılâp bütünlüğü içinde reformlarla ilerlemek azim ve kararındadır.

Atatürk’te Düşünsel Oluşum

Mustafa Kemal’in gençliğinden beri fikrî çalışmalar yaptığını, çok okuduğunu ispatlayan tanıklar, belgeler vardır. Bu, ayrı bir araştırma veya yazı konusu olacak kadar bol sayıda kaynağa dayanmaktadır. Ne var ki, eski fikrî çabalarına değinmeden geçmenin zorunluğu her halde takdir edilecektir.

Yalnız inkılâbına temel olan düşünsel oluşumuna kısaca değinmekle yetineceğiz. Mustafa Kemal, hiçbir zaman benim felsefi akidem ve inanim şudur dememiştir. Mustafa Kemal’de yaptığı inkılâba temel olan sosyal ve ekonomik düşünceler, görüşler, inanlar vardır.

O’nun doktrin adamı olmadığı, doktrini reddettiği birçok defalar söylenmiştir. Fakat, benliğinde saklı, bilinç altında oluşmuş felsefi inan ve tutkuların etkisiyle, çabalarına ve inkılâbına, özel bir temel üstünde, özel bir yön vermiştir. “Doktrin istemem, donar kalırız” demesi, bir doktrindir.

Naşit Kızılay, Felsefe Gözüyle Atatürk adındaki eserinin ilgili bölümünde diyor ki: “1919’da dünya, ekseninden çıkmış ve bir şaşkınlık içindeydi. Yalnız, bu dönemin en genel karakteri, toplumdaki sürekli parçalanmadır. Bunun sebeplerini fikir ve felsefelerde aramak gerekir. Sosyologlar ve tarihçiler, denizlerin kıyılarında çakıl taşlarıyla denizi

ayrıştırmak ve kavramak sevdasına düşmüş; siyasîler gününü gün etmenin çıkarına kapılmış; fikirler, yüzeyde çalkalanan solgun yapraklar gibi ümitsiz bir geleceğe boynu bükük bakıp durmaktadır. Bu acıklı görünümün karşısında, Ata'nın çok yüksek bir ruhî tansiyona sahip olması gerekirdi ve O'nda, bu manevî tansiyon doğuştan vardı. Atatürk'ü içinde bulunduğu koşullara karşı ayakta tutan, bu milletin bağı ve kendisinin dehâsi olmuştur”.

Atatürk'ün fikir ve eserlerini felsefî bir temele oturtmak için çeşitli kalem denemeleri yapılmıştır. Naşit Kızılay kitabının önemli bir kısmını buna ayırmıştır. Ona göre: “Mustafa Kemal, manevî güçlere inanmakta, teolojik görüşlere sahip bulunmakta fakat teokrasiye karşı çıkmaktadır. O, hürriyetçi, ilerici ve inkılâpçıdır. Atatürk eklektik (seçmeci) ve devşirici bir kişi değildir. Tamamiyle kendisine özgü (orijinal) bir siyasî felsefenin ardından gitmiştir. Şu veya bu akımları ele alırken, parça olarak değil, kendi ruhu ile değiştirip bütünleyerek almıştır. Atatürk, canlı ve kişilikli varlığında bütün felsefeleri eritmiş, kaynatıp kendi hüviyetiyle kalıplamış ve damgalamıştır. İşe başlarken bütün sosyal ve siyasî felsefeleri süzerek, kendi beninde eriterek yepyeni ve taptaze bir sosyal ve siyasî felsefeye baba olmuştur. Felsefeler arasında pragmatik bir eleme yapmıştır. Plüralist bir siyasî felsefesi vardır. Duçe, bir avuç kara gömlekle ile işe başladı; fakat kendisini bir felsefe ile savunmaya çalıştı. Atatürk de apoletlerini Osmanlı hanedanının yüzüne fırlatmakla işe başladı; fakat ne yazık ki, kendisini bir felsefe ile savunmaya olanak bulamadı. Fakat, Atatürk'ün felsefî bir dayanağı yoktur, diyemeyiz. Ata, bizzat kendisi canlı bir felsefe idi. Yazılı bir kitaptan işe başlamadı; fakat O'nun felsefî esası ruhunda saklıydı”.

Bilindiği gibi Mustafa Kemal bir asker, büyük bir komutan olarak, içinde bulunduğu durum dolayısıyla cepheden cepheye koştu. Askerî ve siyasî mücadelelerle yurduna hizmet için çırpındı durdu. Kan ve ölüm dolu hizmet alanlarında her şeyi görüyor, düşünüyor, algılıyor; zihninde fikir ve felsefeler oluşturuyor; fakat yazmak olanağını ağır koşullar altında pek az bulabiliyordu. O, yaşamı boyunca, asıl olarak kalem değil, kılıç kullanmakla yükümlüydü. Kurtuluş Savaşı boyunca da başka olanaklara sahip olamamasına rağmen fikir ve felsefe alanında kafasını yormaktan geri kalmamıştı. Onun için, sağlığında ve ölümünden sonra bir ideolojiye sahip olmadığını iddia edenler çok görülmüştür. Mustafa Kemal'in hepsine verdiği karşılık büyük Söylev'de şöyledir: “Programımız, karşı çıkanların gördükleri ve bildikleri biçimde bir kitap değildi. Fakat esaslı ve uygulamaya dayalı idi. Biz de, uygulanamaz fikirleri, kuramsal bir takım

ayrıntıları yıldızlayarak bir kitap yazabilirdik. Öyle yapmadık. Millettin maddî ve manevî yenileşme ve gelişme yolunda yapılacak işlem ve eylemlerle, sözlerden ve nazariyelerden ileride gelmeyi öngördük”.

Atatürk’ün gençliğinden beri en büyük ülküsü, teokratik idareyi yıkarak, demokratik ve halkçı bir devlet kurmaktı. Kurtuluş Savaşı’na bu amaçla atıldı. İlk fikirlerini ve ülküsünü, tam bağımsız, millî ve milliyetçi bir devlet kurmak şeklinde ortaya atarak, koşulların el verdiği ölçüde görüş ve düşüncelerini derinliğine ve genişliğine işledi.

Türkiye Cumhuriyeti’ni kurmak ve yeni devleti çağdaşlaştırmak için, eylemlerine paralel olarak yeni fikirlerini, siyasî, sosyal ve ekonomik hedefleri ile, kullanılacak yöntemleri milletine sundu; görevler ve sorumluluklar yükledi.

Bugün ciltler dolduran söylev ve demeçleriyle, birer anıt gibi ortada duran eserleri, onun ideolojisinin ifadeleridir.

Herhangi bir ... izm üzerine yazılmış kitapları ele aldığımız zaman görülecektir ki Mustafa Kemal’in ifadesiyle, ortada görünen sadece uygulanamaz fikirler ve kuramlarla birkaç ilkedden ibarettir. Mustafa Kemal’in ileri sürdüğü fikirler hayatın içinden, gerçeklerin koynundan doğmuş; sunduğu ilkeler ciltler dolduracak kadar kapsamlı, anlamlı varlıklar olarak yaşayagelmıştır. İnsafla konuya eğilen aydın kafalar, bu varlıkları Mustafa Kemal’in, Kemalizmin ideolojisi olarak kabul etmekten başka ne yapabilirler.

Ayrıca akıl ve bilimi önder edinen bir devlet ve düzen yaratıcısının, aklın ve bilimin verilerini ideoloji kabul etmesi kadar doğal başka ne vardır. O halde bilimin metinleri Atatürkçülüğün ideolojisidir demek en doğru ifade tarzı olacaktır.

Atatürkçülüğü bir ideoloji saymayanlar, gerçeği göremiyorlarsa veya görmemezlikten geliyorlarsa, bu bakımdan diyeceğimiz sadece şu olacaktır: Kendi karaciğerinin yerini ve hizmetlerini bilmeyen, hatta varlığından haberi olmayan kimselerin bu bilgisizliği, karaciğerin mevcudiyetini inkâra yeter bir sebep midir?

Mustafa Kemal, 1 Kasım 1937’de, Büyük Millet Meclisi’ni açarken yaptığı konuşmanın bir bölümünde demişti ki: “Biz ilhamlarımızı gökten ve gaipten değil, doğrudan doğruya hayattan almış bulunuyoruz. Bizim yolumuzu çizen, içinde yaşadığımız yurt, bağrından çıktığımız Türk milleti ve bir de, milletler tarihinin binbir facia ve ıstırap kaydeden yapraklarından çıkardığımız sonuçlardır.

Elimizdeki programın ruhu, bizim yalnız bir kısım vatandaşlarla ilgili kılınmamızı önler. Biz, bütün Türk milletinin hizmetindeyiz, koruyucusuyuz”.

Yukarıda açıkladığımız gibi, Mustafa Kemal, kuramlara bağlı kalmamış; hareket ve eylemleri nazariyelerden yeğ görmüş; gerektiğe fikir ve hareketi birlikte yürütmüştür. O'nun bu yöntemine, dogmalar değil, Türkiye'nin ve dünyanın gerçekleri; milletin ihtiyaç ve eğilimleri; çağdaş uygarlık düzeyine ulaşmak için bilim, teknik ve akıl yolu esas olmuştur.

Atatürk'ün her dersi, her ilke ve yöntemi hayattan çıkardığı görüldükten sonra, akla Goethe (Göte)'nin Faust'undaki şu sözleri gelmektedir: “Her kuram solgun ve soğuktur; hayatın altın yapılı ağacı ise, usareli ve feyizlidir”.

Atatürk'ten önce ideoloji, bir dogma, katı bir öğreti (doktrin) sistemiydi. Kalıplaşmış, değişmez bir takım kural, düşünce ve kuram bütünü hâlinde insanlığı etkisi altına almış bulunuyordu. Mustafa Kemal, bu modası geçmiş ideolojiler yerine, doğa kanunlarına ve insanın tabiatına, toplumların gelişme ve değişme ihtiyaç ve özlemlerine uygun yeni bir ideolojiyi ortaya koydu. O, fikirlerine ve sistemine donmak ve dondurmaktan kaçındığı, hatta korktuğu için bir ad bile vermedi. Ne var ki, bütün dünya bu ideolojiye Kemalizm adını vermekte gecikmedi.

Kemalizm, bugünkü adıyla Atatürkçülük, çağdaş bir ideolojidir. Türk toplumuna yetmiştir, yetecektir. Birçok milletlerce örnek alınmış, bir model olarak benimsenmiştir. Mustafa Kemal, ilkelerini geniş bir ideoloji sistemi içinde işlemiş, halka maletmiş ve gerçekleştirilmesini sağlamıştır.

Ekonomik Görüş ve İlkeleri

Atatürk 1923'te İzmir'de açılan İktisat Kongresi'nde: “İçine girdiğimiz halk döneminin millî tarihini yazabilmek için, kalemlerimiz sabanlar olacaktır. Öyle bir ekonomi dönemi ki, onda, ülkemiz bayındır ve mutlu olsun, milletimiz gönençli ve zengin olsun” diyen Mustafa Kemal, bu yolun, bu sistemin fikriyatını her gün geliştiriyor ve topluma sunuyor, eserlerini de birer birer ortaya koyuyordu.

Mustafa Kemal, aklın, bilimin ve tekniğin önderliğine, egemenliğine inanmış, ideolojisine bunları esas yapmıştı. O halde, Kemalizmin değişme ve gelişme olay ve süreçleri, aklın ve bilimin verilerine uygun olacaktır.

Profesör Suna Kili'ye göre: “Türk aydınlarının karar ve çabaları çeşitli sorunların çözümlenmesi, Türk politikasının gelişme ve ilerlemesi, aşama

aşama Atatürk ideolojisine kadar geri kalmıştır. Kemalizm, ideolojik oluşumun esaslarını vermiştir ve bu yüzden Kemalizm, Atatürk reformlarının sırdaşı olmuştur.”

Bilim, teknik, akılcılık, gerçekçilik, milliyetçilik, gelişme, uygarlık, yenicilik Atatürk’ün öğretici söylevlerinde çoğunlukla rastlanan kelimelerdir. Kemalist ideoloji, bütün Türk ulusunun yapısını baştan başa akılcı, yenici ve ilerletici bir eğitim sistemi ile değiştirmiştir”.

Daha önce de belirttiğimiz gibi ideoloji, yönetim, ekonomi ve toplumsal alanlarla ilgili görüş, düşünce ve yöntemleri kapsamaktadır. Bu bakımdan, Atatürk öğretisinin yabancı düşünürler ve bilim adamlarınca nasıl değerlendirildiğini kısaca gözden geçirmeyi yararlı buluyoruz.

Örneğin, Gerard Tongas, Kemalizm ile ilgili eserinde, dünyanın sosyal ve ekonomik çelişki ve didişmelerine, özellikle sınıf kavgalarına değindikten sonra diyor ki: “Dünyanın bu sosyal bunalımı içinde Atatürk’ün felsefesi, komünizm ile, eski sosyal rejimler arasında uzlaştırıcı bir rol oynadı. Kemalizm, diğer bütün felsefeler arasında, pratik ve halkçı karakter üstünlüğüyle seçkinleşmiştir. O’nun felsefesi üstün uygulama yeteneğine sahiptir. Çünkü, onun ilkeleri sadece kuramsal olmayıp, hemen uygulamaya elverişliydi. Kemalizm, halk bilincine, uygar anlamda serbest fikirli, bağımsız bir hayat görüşü benimsetir. Yâni, başka bir deyişle O, körü körüne politik, sosyal ve dinî bir dünya yaşamını öğretmez. Kemalizm’in esas ilkesi, halk ve millet için bağımsız bir hayattır. O, çok büyük bir yurt severlik ve milliyetçilik şeklini teşvik eder. Bu vatan severlik ve milliyetçilik, uluslar arası uzlaşmayı bozmaz. Her ulus için halkçı felsefeyi ve diğer ulusların bağımsızlıklarına saygıyı, kapitalist sınıfların bencilliklerini ve milletlerin uluslar arası uyumsuzluklarının çözümlenmesini kabul eder. Kemalizm, insanlık için denenmiş çağdaş bir hayat felsefesidir. Türkiye’nin siyasî hayatı temel ilkelere sahiptir. Bunlar; cumhuriyetçiyiz, milliyetçiyiz, halkçiyiz, devletçiyiz, lâikiz, inkılâpçiyiz şeklinde belirtilmiştir. Bu ilkeler, Türk siyasî yaşamının uygun bir açıklanışdır ve bu altı prensipten her biri, Ankara kalesinin ardından doğan güneş ışınları gibi Kemalist bayrağa çizilmiştir. Kemalizm, diğer idare sistemleriyle kıyaslanamaz. O, değerli bir Cumhuriyet’tir ki, temelini, halk için - halk ile, formülünden almıştır. Atatürk’ün Mussolini, Hitler, Stalin kimliğinde bir diktatör olduğunu kimse iddia edemez. İşçi ve patronlar arasındaki ilişkilerde denge ve uzlaşma, ülkenin mutluluğu ile yakından ilgili sayılmıştır. Özel teşebbüsün serbest oluşuna karşılık, hükûmetin bütün ekonomik girişimler üzerinde genel bir gözetimi vardır” demektedir.

Profesör Maurice Duverger'nin, Kemalizm hakkındaki görüş ve düşünceleri de şöyledir: "İkinci Dünya Savaşı'na kadar Mustafa Kemal'in eseri Türkiye çapında değerlendirildi. Eski bir ülkenin modern bir millet hâline sokulması için harcanan çabayı takdir etmeyen yoktu. Söz konusu eser, 1945'ten bu yana bir örnek değeri kazandı. Kemalizm, Türkiye tarihinin bir sayfası olmaktan çıkıp, politik bir sisteme örneklik etmeye başladı. Yer yüzünde henüz Moskovaya da Pekin tımarına girmemiş olan üçüncü dünya devletlerine yol gösteren bu sistem, yarı gelişmiş milletler için de Marksizm'in karşısına dikilen ikinci bir alternatiftir".

Kısacası, Kemalist bilimsel zihniyet, sorunların fanatizm ve dogmalarla değil, özgür akıl gücü ile incelenmesi, ayrıştırılması ve çözümlenmesi demektir.

Buraya kadar Atatürkçülüğün duygusal ve edebî yönü ile, öğretisi yönünde durduk. Şimdi eylem ve uygulama yönünü; inkılâp kavramı ve konusu ile Atatürk İlkelerini inceleyeceğiz.

Atatürk İnkılâbı ve Atatürk İlkeleri

Atatürk inkılâbı ve Atatürk ilkelerini, Genelkurmay Askerî Tarih Başkanlığı'nın -tarafımdan hazırlanan- Atatürk adlı broşüründen sunacağım:

Atatürk inkılâbı birdir ve bir bütündür. Bu inkılâp, Mustafa Kemal'in yönettiği Anadolu ihtilâlinin hedef ve amacı, Büyük Zafer'in sonucudur. Şuracıkta belirtmeliyim ki, Millî Mücadele'yi inkılâp hareketlerinden ayırmak olanaksızdır. Bu iki hareketin bütünleşmesiyle bir inkılâp gerçeği ortaya çıkmıştır. Bu bütünlük içinde inkılâp hareketleri diğer bir deyişle, reformlar vardır. Teokratik ve otokrat bir saltanat idaresinin devrilerek ulusal bağımsızlık ve egemenliğe dayanan lâik, millî, demokratik ve elbette çağdaşlaşma yolunda bir devlet kurulup yaşatılması, Atatürk inkılâbının esasıdır. Bu ana felsefeye uygun gelişme ve değişimler, inkılâp bütünlüğü içinde ve onu tamamlayıcı inkılâp hareketleridir, reformlardır.

Cumhuriyetçilik, milliyetçilik ve lâiklik gibi Atatürk ilkeleri arasında yer alan inkılâpçılık, Atatürk inkılâbını koruma ülküsünü ve çağın, ülkenin gerçeklerine, değişim ve ihtiyaçlarına uygun olan ve onları karşılayacak nitelikte reformların, atılımların yerinde ve zamanında yapılmasını ifade eder.

İnkılâbın getirdiği lâik, milliyetçi, halkçı, insan hak ve özgürlüklerine bağlı, demokratik parlamenter nitelikteki Atatürk düzeninin değiştirilmesi düşünülemez ve olanaksızdır. Reformlar, atılımlar, aşırı sol ve aşırı sağ

öğretilerin alanlarına geçmemek şartıyla, alt ve üst yapıda sürüp gidecek, Atatürkçü düzenin özüne ve felsefesine bağlı olarak başarılarla ulaşacaktır.

Atatürk inkılâbının Ana İlkeleri

Evvelce değinildiği gibi inkılâbın ilk evresi, Millî Mücadele'dir. Buradan başlayarak Atatürk inkılâbı milliyetçilik ve medeniyetçilikten oluşan iki ana ilkeye dayatılmıştır. Bu temel öge ve felsefeye bağlı olan Atatürk inkılâbı inkılâp hareketleriyle oluşmuştur. Bunlar:

- a. Milliyetçilikten doğma inkılâp hareketleri;
- b. Medeniyetçilikten doğma inkılâp hareketleridir.

Aşağıda baş ve bütünleyici ilkeler olarak belirtilen ögeler, bu ana ilke ve hareketlerden kaynaklanmıştır. İnkılâp hareketleri de, bu baş ve bütünleyici ilkelerin yapısında yer almıştır.

Milliyetçilikten doğma inkılâp hareketleri genel olarak şunlardır:

1. Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin kurulması ve ulusal egemenliğin sağlanması; tam bağımsızlığın sağlanması;
2. Saltanat ve hilâfetin kaldırılması;
3. Ulusal iktisat anlayış ve hareketinin yaratılması;
4. Ulusal dil ve tarih hareketleri;
5. Ulusal benlik ve bilincin yaratılmasıyla içte güçlü, dışa karşı güçlü bir toplumsal yapı oluşturulması;
6. Ümmet felsefesi yerine, millet felsefesinin, Türk milliyetçiliği için esas alınması.

Medeniyetçilikten doğma inkılâp hareketlerini de şöyle sıralayabiliriz:

1. Lâikliğe ait inkılâp hareketleri (a. Dinle dünya işlerinin ayrılması ve meşihat "Şeyhülislâmîk" kuruluşunun kaldırılması; b. Medrese, tekke, zaviyelerle, şerî mahkemelerin kapatılması; c. Dinsel hukukun kaldırılması ve medenî hukukun, Medenî Kanun'un kabulü);
2. Birden fazla evliliğin yasaklanması;
3. Şapka giyilmesi, kıyafet değişikliği;
4. Türk harflerinin kabulü (Lâtin asıllı);
5. Türk rakamlarının kabulü;
6. Batı takviminin ve hafta tatillerinin kabulü.

Milliyetçilik Ana İlkesi

Konumuz Atatürk milliyetçiliğidir. Bu açıdan millet ve milliyet kavramları iç içedirler. Büyük Önder’imiz: “Türkiye Cumhuriyeti’ni kuran Türkiye halkına Türk milleti denir” diyerek, çok özgün ve anlamlı bir tanımlama yapmaktadır. O halde millet-halk, Atatürkçülük’te eş anlamda iki kavramdır.

Atatürk, millet kavramını şöyle ifade etmektedir: “Zengin bir anılar mirasına sahip olan, sahip olunan mirasın korunmasında ve devamı hususunda iradeleri ortak olan insanların birleşmesinden vücuda gelen topluma, millet adı verilir”. Bu görüş ve düşüncelerden sonra, milliyetin tanımlamasını şöyle yapmaktadır: “Türk milliyetçiliği, ilerleme ve gelişme yolunda ve uluslar arası temas ve ilişkilerde, bütün çağdaş uluslara paralel ve onlarla dengeli bir şekilde yürümekle birlikte, Türk toplumunun özel karakterini ve başlı başına bağımsız kimliğini saklı tutmaktır”. Ayrıca, Mustafa Kemal’in ileri milliyetçi olduğunu şu ifadesi açıkça göstermektedir: “Gerçi bize milliyetçi derler; ama biz, öyle milliyetçileriz ki bizimle iş birliği eden bütün milletlere saygı ve uyum gösteririz. Onların milliyetlerinin bütün gereklerini tanırız. Bizim milliyetçiliğimizi her halde bencilce ve mağrurca bir milliyetçilik değildir”. Görüldüğü gibi Atatürk milliyetçiliği, kültür ve kader birliği milliyetçiliğidir. Irk ve din öğelerini esas almamaktadır.

Anayasa’mız da, aynı görüşü benimseyerek: “Türk Devleti’ne vatandaşlık bağı ile bağlı olan herkes Türk’tür” demiştir. Elbette ki, vatandaşın bazı görevleri, sorumlulukları ve nitelikleri vardır. Bunlar, gereğinde yurt ve ulus için canını vermeye hazır olmaya varıncaya kadar, pek çok ödev ve yükümlülüklerdir. O nitelik ve çabalar içinde olan her vatandaş, din ve ırk ayırımı yapılmaksızın Türk’tür. Bu anlayış ve bu yargı, Atatürkçü felsefenin eseridir.

Büyük Söylev’de yer alan millî siyaset kavramını açıklayan bölümü anımsayarak bu konuya son vereceğim. Atatürk Nutuk’ta, bir millî siyaset uygulanması gereğini, bu politikanın ne olduğunu, Osmanlı İmparatorluğu’nun son durumlarını da anlatarak belirtmiştir. Bu arada: “Dış siyasetin en çok ilgili bulunduğu ve dayandığı husus, devletin iç teşkilâtıdır. Dış siyaset, iç teşkilâtla orantılı olmak lâzımdır” demiş, Panislâmizm, Panturanizm politikasına geçerek: “İslâmcılık ve Turancılık siyasetinin başarıya ulaştığına, dünyada uygulanabildiğine tarihte rastlanmamaktadır; ırk farkı gözetmeksizin bütün insanlığa yaygın bir dünya devleti teşkili

hırslarının sonuçları da tarihte yer almıştır; istilacı olma hevesleri sözümlüğün dışındadır” şeklindeki sözlerinden sonra:

“Dünyadaki bütün Türkleri bir devlet halinde birleştirmek ulaşılamayacak bir hedefdir. Bu, yüzyılların ve yüzyıllarca yaşamakta olan insanların çok acı, çok kanlı olaylarla ortaya koyduğu bir gerçektir. Bizim açık ve uygulanabilir gördüğümüz siyasî meslek, millî siyasettir. Dünyanın bugünkü koşulları ve yüzyılların kafalarda ve karakterlerde yerleştirdiği gerçekler karşısında, hayalci olmak kadar büyük hata olamaz. Tarihin deyişi budur; bilimin, aklın, mantığın deyişi böyledir. Milletimizin güçlü, mutlu ve güvenlik içinde yaşayabilmesi için, devletin tümüyle millî siyaset izlemesi ve bu siyasetin iç teşkilâtımıza tam olarak uygun ve dayanmış olması lâzımdır” şeklindeki ifadesine şöyle devam etmiştir: “Millî siyaset dediğim zaman, söylemek istediğim anlam ve kavram şudur. Millî sınırlarımız içinde, her şeyden önce kendi kuvvetimize dayanmak suretiyle varlığımızı koruyarak, millet ve ülkenin gerçek mutluluk ve bayındırlığına çalışmak; uzak hedefler peşinde milleti işgal ederek zarara uğratmamak; uygar dünyadan uygar ve insanî muamele ve karşılıklı dostluk beklemek”.

Bu anlatımda, politik bir ifade ile millî siyaseti anlatırken, Atatürk milliyetçiliğinin esasları da belirtilmiş oluyor. Milliyetçilikte din, mezhep ve ırk öğelerini esas almak ve böyle bir politika uygulamak, ulusu parçalar; her toplumun din, mezhep gruplarına doğal ve yapay olarak ayrılması olanağı vardır. Atatürkçü felsefeye uymayan tutum ve uygulamalar ülkemizi kolayca din ve mezhep bölünmesine ve etnik gruplara ayırabilir. Hele, iç ve dış düşmanlarımızın bundan yararlanacakları da düşünülürse bu, bir felâket halini alır.

Anayasa'mız, başlangıç bölümü ve tümüyle Atatürk inkılâp ve felsefesinden esinlenmiştir. 3'üncü maddesinde: “Türkiye Devleti, ülkesi ve milletiyle bölünmez bir bütündür” yargısını koymakla din, mezhep ve ırk dahil, her türlü bölücülüğü yasaklamıştır. İlgili başka maddelerde bu ruh ve öze değinilmiş, özellikle vicdan özgürlüğüne büyük yer ve önem verilmiştir.

Bir noktayı vurgulayacağım: Atatürk, dine, vicdan özgürlüğüne saygılıydı. Yukarıda sunduğumuz ifadelerin başka anlama çekilmemesi bakımından, bu yönü hatırlamalıyız.

Medeniyetçilik Ana İlkesi

Medeniyetçilik, ana ilkelerden biridir. Atatürk, her zaman uygarlıktan, bilimden bahsetmiş, o düzeylere yükselmenin ve onlardan yararlanmanın yollarını göstermiştir. Bu tek yol, lâik anlayış ve düzen

içinde, durmadan, yılmadan, dönmeden çalışmaktır. Atatürk'ün konuşmalarının çoğunda şu ifadelere rastlanmaktadır: "Medeniyet tarikatı Türkiye, şeyhler, dervişler ülkesi olamaz. En doğru, en gerçek tarikat, medeniyet tarikatıdır. Biz, medeniyet, bilim ve teknikten kuvvet alıyoruz. Biz, medeniyet ailesi içinde bulunuyoruz. Uygarlığın bütün gereklerini uygulayacağız".

Atatürk, 10. yıl Söylev'inde "Millî kültürümüzü çağdaş uygarlık düzeyinin üstüne çıkaracağız" dediği zaman, bir ülküyü, bir hedefi de belirtmiş oluyordu. Yani o hedef, uygarlıktı.

Atatürkçülüğü, yâni Kemalist ideolojiyi bir bütün olarak düşünüp, ele almayanlar: "Millî Mücadelenin ideolojisi, milliyetçilik ve tam bağımsızlıktır" derler. Bu incelememizde görüldüğü gibi biz, Kemalizmi, yâni Atatürkçülüğü başından itibaren ele alıp yorumladığımız için, gerçek ve tarih açısından doğru bir değerlendirme yaptığımız kanısındayız. Bu olay ve olgular dizisinin ideolojisi, Kemalizmdir, Atatürkçülüktür.

Atatürk İnkılâbının Başlangıcı, Niteliği, Amaçları ve Kurduğu Düzen

Atatürk inkılâbı 19 Mayıs 1919'da başlamıştır. Bu yargıyı, Atatürk'ün Nutuk'ta yer alan bir ifadesinden çıkarıyoruz. O, Söylev'in başında, ülkenin durumuna, kurtuluş çarelerine ve kendi kararına değindikten sonra şöyle devam etmektedir: "O halde, ciddi ve gerçek karar ne olabilirdi? Baylar, bu durum karşısında bir tek karar vardı. O da, millî egemenliğe dayalı, kayıtsız şartsız bağımsız yeni bir Türk Devleti kurmak. İşte, İstanbul'dan çıkmadan düşündüğümüz ve Samsun'da Anadolu topraklarına ayak basar basmaz uygulamasına başladığımız karar, bu karar olmuştur."

Görüldüğü gibi, yeni bir devlet kurma çabalarına 19 Mayıs 1919'da girişen Atatürk, inkılâbı da o gün başlatmış oluyordu. Bu arada bir noktaya değinmek gerekir. Kurtuluş Savaşı 15 Mayıs 1919'da Yunanlılar'ın İzmir'e çıkmasıyla başlamış olduğundan, bu iki olay arasında dört gün fark vardır. Öte yandan, Anadolu İhtilâli 22 Haziran 1919'da, Mustafa Kemal Paşa'nın yayımladığı Amasya Bildirgesi (Tamimi) ile başlayacaktır. Atatürk inkılâbı orijinal, millî bir inkılâptır. Hatta Atatürk, ona Türk inkılâbı adını vermiştir. Sonradan inkılâp Tarihimizde ve Anayasa'mızda Atatürk inkılâbı veya Atatürk inkılâpları diye adlandırılmıştır.

İnkılâbın amacı, bir Atatürk düzeni kurmak; düzenin amacı da, Türk milletini ülkesi ve ulusu ile bir bütün halinde çağdaş uygarlık düzeyine ulaştırmak, hatta üstüne çıkarmaktır.

Atatürk düzenini şöyle tanımlayabiliriz: Millî egemenlik ve bağımsızlığa bağlı ve aynı zamanda barışçı ve insancıl milliyetçi, lâik, halkçı, demokratik-parlamenter sistemi benimsemiş; iktisadî yaşamını plânlı karma ekonomiye dayatan; Kemalist; özde inkılâpçı; bütün dünya uluslarıyla her alanda iş birliğine açık; her türlü diktayı reddeden; haklar, özgürlükler, eşitlik ve kalkınma düzenidir. Türkiye Cumhuriyeti'yle temsil edilen bu düzenin kurulması, tamamlanması, Atatürk'ün ilk eylemi ve hayatı boyunca süren çabasıydı. Aşama aşama hedefe erişmeye çalıştı. Uzun vadeli ara hedefler ve evreler Türk ulusuna ve Türk gençliğine ulusal bir ülkü ve hedef olarak bırakıldı. Başka milletlerin, yüzyıllar süren kanlı savaşlarıyla ulaştıkları erklere tam olarak erişilmesi elbette beklenemezdi ve olanaksızdı. Atatürk, yaşamı boyunca mümkün olan her atılımı yaptı, geleceğe ait bilgi, görüş, düşünce, yöntem ve amaçları gösterdi, öğütledi. O'nun fikirlerinde ve eylemlerinde yukarıda açıklanan düzenle ters düşen tek öge bulunmamaktadır.

Atatürk İlkeleri

Konumuzun başlarında açıklandığı üzere, Atatürk inkılâp ve düzeni, milliyetçilik ve medeniyetçilik ana ilkelerinden kaynaklanmıştır. Kısmen yasalarımızda, özellikle Atatürkcü öğretilerde yer alan genel ilkeler şunlardır:

1. Baş ilkeler: Cumhuriyetçilik, Halkçılık, Devletçilik, Lâiklik, İnkılâpçılık, Milliyetçilik.
2. Bütünleyici İlkeler: Tam Bağımsızlık, Ulusal Egemenlik, Ulusal Birlik ve Bütünlük, Ülke Birlik ve Bütünlüğü, Barışçılık, Bilimcilik, Çağdaşçılık ve Batıcılık, İlericilik (Terakkiperverlik), Hürriyetçilik, Ülkücülük, Gerçekçilik, İnsan sevgisi ve insanlık ülküsü.

Bunları birbirinin içinde saymak veya yerlerini değiştirmek mümkündür. O açıdan tartışma da yapılabilir. Ancak; onları benimseyen, dile getiren, uygulayan, Türk ulusunun hizmetine koyan tek adam Mustafa Kemal'den başkası değildir.

ON ATATÜRK AND ATATÜRKISM

(Abstract)

The Atatürk Ideology which is constituted by Atatürk's ideas and views forms the subject matter of this article. The author writes about the characteristics of Atatürk's ideology as it differs from other ideologies. These, he points out are rationalism and realism.